

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

”Det handlar inte om någon lyx eller grädde på moset”

En genomlysning av visionen och projektet MUISK vid Stenungsunds kulturskola

Magdalena Ahlberg & Emelie Junsten

LAU350

Handledare: Tobias Pettersson

Examinator: Kenneth Helgesson

Rapportnummer: HT06 – 1190 – 18

Abstrakt

Emelie Junsten och Magdalena Ahlberg: *”Det handlar inte om någon lyx eller grädde på moset”*. En genomlysning av visionen och projektet MUISK vid Stenungsunds kulturskola. Examensarbete om 10 poäng på lärarprogrammet vid Göteborgs universitet, ht 2006.

Nyckelord: MUISK, kulturskola, pedagogisk musikterapi, Funktionsinriktad MusikTerapi (FMT), skolutveckling

Uppsatsen syftar till att dokumentera och genomlysa projektet MUISK, MUSik Inför SKolan, som under läsåret 06/07 genomförts av kulturskolan i Stenungsund på Ekenässkolan i Ödsmål. Våra frågor är följande: ”Hur ser den lokala kulturskolans vision ut?”, ”Hur ser de olika aktörerna på projektet?” samt ”På vilket sätt är MUISK en del av visionen?”.

För att besvara frågorna genomfördes kvalitativa intervjuer med projektets initiativtagare: rektor för kulturskolan, den involverade MUISK-pedagogen och Ekenässkolans rektor. En andra metod som legat till grund för arbetet var deltagande observationer av MUISK-verksamheten.

Genom sin rektor har kulturskolan i Stenungsund förändrat sin vision som nu innebär en bredare inriktning med existentiella förtecken. De olika aktörerna menar att MUISK-verksamheten kan utgöra ett komplement till den ordinarie verksamheten på både kulturskolan och Ekenässkolan. På så vis innebär projektet en utveckling av skolorna. MUISK är upplevelsebaserad och syftar till att hjälpa barnets helhetsutveckling. Härigenom kan verksamheten ses som en del av kulturskolans vision.

Förord

Här i början av vårt arbete vill vi passa på att tacka alla som hjälpt oss att genomföra vårt examensarbete. Vi vill rikta ett stort tack till Torbjörn Stockenborn på Stenungsunds kulturskola för gott samarbete och för det förtroendefulla uppdraget att skriva detta arbete. Tack också till våra informanter för att Ni tog Er tid och för allt Ni delat med Er.

Till sist vänder vi oss till vår handledare som haft stort tålamod med oss och alltid varit uppmuntrande. Tack för all hjälp under arbetets gång!

Magdalena Ahlberg och Emelie Junsten

Innehåll

1. INLEDNING.....	5
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	5
3. KULTURSKOLAN	6
3.1 HISTORISK BAKGRUND.....	6
3.2 KULTURSKOLAN I STENUNGSUND.....	7
3.3 KULTURSKOLAN UTFRÅN ETT SKOLUTVECKLINGS- OCH LÄROPLANS-PERSPEKTIV.....	8
4. TEORETISK INRAMNING.....	10
4.1 MUSIKTERAPI.....	10
4.1.1 Definition.....	10
4.1.2 Musikterapi i historien.....	10
4.1.3 Musikterapi idag.....	11
4.2 FUNKTIONSIKRIKTAD MUSIKTERAPI (FMT).....	12
4.3 MUSIK INFÖR SKOLAN (MUISK).....	14
4.4 TEORIER OM LÄRANDE.....	15
4.4.1 Behaviorism.....	15
4.4.2 Kognitivism	15
4.4.3 Piagets utvecklingsteori och konstruktivism.....	16
4.4.4 FMT och MUISK i förhållande till nämnda teorier.....	16
5. METOD.....	18
5.1 METODVAL.....	18
5.2 INTERVJUER - URVAL OCH METOD.....	18
5.3 OBSERVATIONER	18
5.4 ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN.....	19
6. RESULTAT.....	20
6.1 PRESENTATION AV INFORMANTERNA.....	20
6.1.1 Torbjörn Stockenborn	20
6.1.2 Toivo Wiskari.....	20
6.1.3 Helene Petersson.....	20
6.2 INTERVJURESULTAT.....	20
6.2.1 Visionen för Stenungsunds kulturskola.....	21
6.2.2 Projektet tar sin början.....	21
6.2.3 Ekenässkolan kontaktas.....	22
6.2.4 MUISK på Ekenässkolan.....	22
6.2.5 Musik och kulturs betydelse för barn.....	23
6.2.6 Resultat av projektet.....	23
6.2.7 Strategier för uppföljning.....	24
7. ANALYS.....	25
7.1 VISIONEN.....	25
7.2 SKOLUTVECKLING.....	27
8. SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION.....	29
8.1 SAMMANFATTNING.....	29
8.2 AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....	30
8.3 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING.....	30
8.4 YRKESÅTERKOPPLING.....	30

KÄLLFÖRTECKNING

BILAGOR

1. Inledning

När vi skulle komma fram till ett givande examensarbetsämne sökte vi efter ett intressant uppdrag på den Nationella Exjobb-poolen (www.exjobb.sunet.se). Här fann vi ett projekt inom vår inriktning, musik. Kulturskolan i Stenungsund har startat ett pilotprojekt inom "Kultur i förskolan". Projektet heter MUISK och betyder MUsik Inför SKolan och bygger på Funktionell MusikTerapi (FMT). Kulturskolan upplever att man vill, men inte hinner, dokumentera och följa upp detta projekt. Därför bad man nu om hjälp med detta. För oss var det ett lätt val att kontakta kulturskolan och visa vårt intresse för arbetet. Att skriva ett arbete med direkt koppling till befintlig verksamhet verkade stimulerande. Ett möte med kulturskolans rektor och den för projektet ansvarige läraren resulterade i ett beslut om samarbete kring projektet.

Arbetet består i att dokumentera och genomlysa projektet MUISK som är en del av projektet Kultur i förskolan. MUISK innebär att man genom musikverksamhet som bygger på en musikterapeutisk modell, FMT, förbereder sexåringar för grundskolan. Mötet med kulturskolans rektor gjorde oss medvetna om hans vision för kulturskolan och att MUISK var en viktig del av denna vision.

Projektet genomförs på Ekenässkolan i Ödsmål utanför Stenungsund under läsåret 06/07. Skolan har en så kallad hälsoprofil vilket innebär att man på ett särskilt sätt värnar om friskvård och hälsa. Målet är att detta ska genomsyra hela verksamheten.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att dokumentera och genomlysa projektet MUISK (MUsik Inför SKolan) inom Stenungsunds kulturskola. Genom de olika arbetsmetoderna ska vi söka ta reda på vad som föranlett projektet och detta har lett fram till följande frågor:

- Hur ser den lokala kulturskolans vision ut?
- Hur ser de olika aktörerna på projektet MUISK?
- På vilket sätt är MUISK en del av kulturskolans vision?

Vårt uppdrag är att fokusera på den pedagogiska aspekten av MUISK. Därför utelämnar vi andra aspekter som berör detta arbete såsom att definiera kulturbegreppet och vad som menas med musikkiv.

3. Kulturskolan

För att kunna belysa kulturskolans roll i samhället är det relevant att ge en bild av musik- och kulturskolans historia och framväxt. Hur ser musikskolans historia ut? Vilka förändringar har skett och varför? Hur kan kulturskolan definiera sitt uppdrag idag? Dessutom visar vi på den lokala kulturskolan i förhållande till läroplaner och skolutveckling.

3.1 Historisk bakgrund

På 1940-talet etablerades de kommunala musikskolorna i Sverige. Enligt Persson (2001:351ff) bildades musikskolorna av framför allt tre skäl. För det första växte de fram ur kommunens musiktradition, formad av folkrörelserna, som en del i ambitionen att ge ungdomar en ”meningsfull sysselsättning”. Behovet av en meningsfull sysselsättning växte också eftersom tider av ekonomisk uppgång hade lett till ökad fritid för många. För det andra var uppkomsten av musikskolorna ett sätt att ”levandegöra musiklivet i kommunerna” och för det tredje ett sätt att efter skoltid ge ett ”komplement till folkskolans undervisning” (Persson, 2001:2). Musikskolan var präglad av dåtidens ideal med ett starkt kollektiv och bidrog alltså till samhällsbyggandet. (Persson, 2001:219ff, 364f, 67ff)

Den kommunala musikskolan växte på allvar under 60- och 70-talen då fler och fler kommuner startade musikskolor. Graneheim (1994:4) skriver att alla kommuner utom fem stycken hade en musikskola 1976 och de allra flesta med kommunen som huvudman. Till skillnad från Persson menar Graneheim (1994:7) att de kommunala satsningarna inte skedde under föresatsen att starta en ny skolform. Däremot ville man organisera det kommunala musiklivet och anställde därför en kommunal musikledare. Utifrån denna föresats att samordna kommunens musikliv aktualiserades behovet av undervisning som stöd för musiklivet. (Graneheim, 1994:4)

Under 1990-talet levde musikskolorna farligt på grund av att den obligatoriska skolan kommunaliserades och ekonomin försämrades. Kommunerna var tvungna att skära ned och då prioriterades den obligatoriska skolan framför den frivilliga. Hoten om nedläggning och mindre pengar var överhängande. Detta ledde till att musikskolan behövde stärka sin ställning genom att bättre motivera varför musikskolan skulle finnas. Kraven på att kunna precisera sin verksamhet blev större och politiker ville se vilka resultat som uppnåddes (Graneheim, 1994:4). Claesson (1994:67) menar att kraven som ställdes ledde till ett utvecklingsarbete och en omformning av musikskolorna.

Redan innan 1990-talet hade musikskolorna börjat förändras. Graneheim (1994:13) skriver att musikskolorna, från att ha varit tämligen likartade, från mitten av 1980-talet förändrades i många kommuner. Samtidigt som ekonomin försvagades inleddes diskussioner om en breddning av musikskolans verksamhet. Från början var inriktningen enskild instrumentalundervisning, men detta utökades till att innefatta ensemblespel och gruppundervisning. Man började också samarbeta med grundskolorna. Utvecklingen ledde enligt Graneheim till bättre kvalitet och större variation. Musikskolan berörde inte bara en del av barnen utan blev tillgänglig för alla. Ytterligare breddades musikskolan genom att den i många kommuner kom att innefatta fler konstformer såsom bild, drama och dans. Syftet var att ge alla barn möjlighet till fler uttrycksformer. Claesson (1994:67) skriver att det skedde i

och med en förändrad syn på barns förmåga till skapande. Nu ansågs inte bara barn med musikalisk talang ha monopol på att uttrycka sig konstnärligt. Denna nya kultursyn har lett till att många musikskolor har breddat och förnyat sin verksamhet genom att bli kulturskolor och/eller integrera sin verksamhet med grundskolan och gymnasieskolan. Det är dessa musik-/kulturskolor som i högre grad fått behålla eller utökat sina anslag även i tider av nedskärning menar Claesson. (1994:11)

Det finns två sätt att legitimera estetiska ämnen. Marner och Örtegren (2003:46ff) skriver att på vilket sätt de estetiska ämnena har motiverats har skiftat i ett historiskt perspektiv. Författarna skriver om två olika ”värden” som kan tillskrivas de estetiska ämnena. Antingen betonas de intrinsikala värdena eller de instrumentella. De intrinsikala värdena ligger inom ämnet och innebär en betoning av konstarnas kulturella egenvärden medan de instrumentella värdena ligger utanför ämnet. Här betonas i stället de estetiska ämnenas positiva effekt på andra skolämnen, såsom svenska och matematik. Under 1990-talet har, enligt Persson (2001:366), musikskolorna påverkats av samhällets instrumentella tänkande. Problemet med en sådan utgångspunkt, menar Marner och Örtegren (2003:47), är att den är dåligt underbyggd. Här åsyftas den så kallade Mozart-effekten (Effekten handlar om huruvida barn som lyssnade på Mozart lyckades bättre med skolarbetet) som fick stort genomslag populärt, men som inte vilade på några vetenskapliga fakta. Marner och Örtegren menar vidare att de estetiska ämnena bör ses i ett helhetsperspektiv och de intrinsikala värdena betonas. Emellertid menar författarna att intrinsikala värden inte utesluter instrumentella värden. Marner och Örtegren framhåller att de estetiska ämnena kan vara centrala i skolans uppfyllelse av målen i Lpo94 och att de då ses ur ett mer instrumentellt perspektiv. Estetiska läroprocesser handlar om att tänka på ett nytt sätt och bidrar till att skapa mening. Konsten kan få oss att se med nya ögon på en företeelse och således ”avautomatisera vår varseblivning”. (Marner & Örtegren, 2003:81)

Avslutningsvis vill vi belysa musik/kulturskolan ur de tre olika perspektiv som Persson (2001:317) beskriver, a) som ett komplement till annan undervisning. b) som en förutsättning för ett lokalt musikliv och c) i ett estetiskt perspektiv där musiken är en del av en förhöjd livskvalitet. I slutet av detta arbete återkommer vi till detta och knyter även an till kulturskolechefen Torbjörn Stockenborns vision för kulturskolan i Stenungsund.

3.2 Kulturskolan i Stenungsund

Stenungsund är ett expansivt samhälle cirka fem mil norr om Göteborg. Under första delen av 1900-talet var Stenungsund ett litet samhälle känt för sina bad och med jordbruk som huvudnäring. På 50-talet etablerade sig flera industrier i samhället vilket bidrog till att samhället växte från knappt 5000 invånare till idag drygt 20 000. De flesta av dagens invånarna är således inflyttade. (www.stenungsund.se)

Musikskolan i Stenungsund bildades år 1957-1958. År 2001 anställdes den nuvarande rektorn Torbjörn Stockenborn och i samband med detta bytte musikskolan namn till kulturskola. Kulturskolan i Stenungsund säger sig utgöra ett komplement till den ordinarie skolan. Här menas att kulturskolan besitter en kompetens för barns utveckling som den vanliga skolan saknar. Arbetet sker utifrån att den konstnärliga kunskapstraditionen ska få ett större utrymme i barns liv och man menar att detta är ett bra komplement till den vetenskapliga traditionen. (www.stenungsund.se)

Dessa nya idéer och tankar om kulturskolan kommer till stor del från Stockenborn och innebär en förändring jämfört med tidigare inriktning. Idag är kulturskolan i en omorienteringsfas där den går från ren traditionell musikskola till kulturskola med bredare inriktning och med existentiella förtecken. Stockenborn är något av en eldsjäl som drivs av en stark övertygelse och tro på kulturen som något livsnödvändigt för alla i samhället. Han säger: ”Alltså det är ett uttryck som vi behöver. Det är ett språk som vi måste ha för att överleva och det handlar inte om någon, alltså lyx eller grädde på moset utan alltså en djupt existentiell egenskap hos oss/...” (intervju 061114)

På grund av sin starka övertygelse om kulturens betydelse för människan har Stockenborn satt igång ett förändringsarbete där MUISK är en del i arbetet. Då MUISK-verksamheten vilar på en musikterapeutisk metod, FMT, har vi i kapitel 4 redogjort för teorierna bakom metoden.

3.3 Kulturskolan utifrån ett skolutvecklings- och läroplansperspektiv

Den MUISK-verksamhet som kulturskolan i Stenungsund påbörjat riktar sig till sexåringar och syftar till att genom musik underlätta deras skolstart. Därmed ligger MUISK väl i linje med riktlinjerna i läroplanerna för skola och förskola då styrdokumentet för den svenska skolan och förskolan talar om kultur som en viktig del i barns lärande och utveckling.

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. (Lpfö98:28)

Skolan skall stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna skall tillägna sig. (Lpo94:12)

MUISK-verksamheten kan också sägas vara en del i en skolutveckling såväl för kulturskolan som för Ekenässkolan, den grundskola där detta projekt nu genomförs. Detta eftersom MUISK är ett sätt för kulturskolan att bredda sin verksamhet. För Ekenässkolan är MUISK en ny väg att gå för att nå barn med särskilda behov. Skolutveckling handlar om att på olika sätt och med olika medel förbättra och förnya verksamheten så att målen i styrdokumentet uppfylls. I boken *Perspektiv på skolutveckling* skriver författarna: ”Uppdraget handlar alltså inte längre om att utbilda elever till ett givet samhälle utan snarare om att förse elever med en uppsättning färdigheter så att de själva kan möta det framtida samhället”. De skriver också: ”Det handlar inte heller enbart om undervisning med dess planering och uppföljning, utan uppdraget innefattar även en ständig utveckling av skolans verksamhet”. (Folkesson m.fl., 2004:46) Författarna menar att det är av största vikt att man inom skolan granskar de arbetsätt som används. Eftersom målen redan är satta av riksdag och regering måste man fråga sig om de arbetsätt som används leder till ett, för eleverna, gynnsamt lärande. (Folkesson m.fl. 2004:47)

De båda perspektiv på kulturskolan vi här presenterat, läroplans- och skolutvecklingsperspektiv, utgör två hörnstenar i analysen av kulturskolans vision (se vidare kap 7).

4. Teoretisk inramning

I följande kapitel genomlyses MUISK-verksamheten utifrån ett dubbelt perspektiv: musikterapeutiskt och musikpedagogiskt. Vi tar upp musikterapi i allmänhet och FMT-metoden och MUISK-verksamheten i synnerhet. Vi belyser även olika teorier om lärande och sätter FMT och MUISK i förhållande till dessa.

4.1 Musikterapi

Här nedan vill vi beskriva musikterapi genom historien och fram till idag för att på så sätt ge en bakgrund till Funktionsinriktad MusikTerapi och MUSik Inför SKolan. Vi ger en definition av musikterapi, den historiska bakgrunden samt musikterapi idag.

4.1.1 Definition

Världsorganisationen för musikterapi, World Federation of Music Therapy (WFMT), har formulerat en definition av musikterapibegreppet. Några faktorer sammanfattar definitionen. Här beskrivs musikterapi som användande av musik av en terapeut med en adept eller grupp. Terapin syftar till att utveckla och/eller återställa funktioner hos individen. Detta är musikterapiens essens.

Music Therapy is the use of music and/or its musical elements (sound, rhythm, melody and harmony) by a qualified music therapist, with a client or group, in a process designed to facilitate and promote communication, relationships, learning, mobilisation, expression, organisation and other relevant therapeutic objectives in order to meet physical, emotional, mental, social and cognitive needs. Music Therapy aims to develop potentials and/or restore functions of the individual so that he or she can achieve better intra and/or interpersonal integration and, consequently, a better quality of life, through prevention, rehabilitation or treatment.
(www.musictherapyworld.de/index.html)

MUISK och FMT anknyter till en lång musikterapeutisk tradition och till traditioner som är spridda över världen. Så vitt vi kan se bygger MUISK/FMT på en förståelseram vars rötter återfinns i det antika Grekland (se 4.1.2).

4.1.2 Musikterapi i historien

Musikterapeuten Dyreborg (1975:9) skriver att kulturhistorien visar att musiken alltid haft en stor plats i människans tillvaro. Den har använts i terapeutiskt syfte av människor av alla kategorier. Människan har utnyttjat musiken olika beroende på hur hon ser på sjukdom och behandling och varierande på hennes funktion i samhället. Den personliga tron och människans musikaliska färdigheter och erfarenheter har också haft betydelse för hur hon har använt musik. I ett historiskt perspektiv talar Dyreborg om musikterapi på tre olika grunder. De grunderna är magiska, religiösa och logisk-vetenskapliga (rationella) principer och synpunkter.

Det fanns en utbredd uppfattning i så kallade primitiva samhällen att universum styrdes av övernaturliga krafter och andar som yttrade sig hotande och därför gällde det att inte göra sig ovän med dem. Med hjälp av magi försökte man skydda sig mot de onda krafterna som kunde ta sig uttryck i sjukdom. I de sammanhangen spelade den lokale medicinmannen en stor roll

på grund av sin makt att driva ut de onda andarna där musik var en central del av ritualen.

En annan definition som WFMT inte berör är den religiösa. Inom religiös helbrägdagörelse har musik använts för att kommunicera med det övernaturliga, men det rådde en annan syn på sjukdom och behandling jämfört med den ovan nämnda magiska terapin. Man trodde att sjukdomen berodde på en arg gud som straffade människan för hennes onda gärningar. Med hjälp av musiken skulle guden övertalas med den harmoni och skönhet som musiken innebar. Musiken skulle få guden att avslöja vilken ogärning den sjuke hade begått och vad som kunde göras för att blidka guden. Musiken riktades till guden och var inte tänkt som en känslomässig upplevelse. Musiken kunde, förutom att tjäna gudarna, medföra religiösa upplevelser som för viss tid kunde döva och dämpa ångest och smärta och på så sätt ge lindring. Det finns exempel på religiös musikterapi i både mesopotamisk, egyptisk och tidig grekisk civilisation. (Dyreborg, 1975:10ff)

Under antiken utvecklades det rationella tänkandet och matematiken. Pythagoréerna hade teorier om musik och talförhållanden som har spår in i vår tid. Man uteslöt mytologiska och övernaturliga förklaringar till sjukdom och utvecklade ett filosofiskt och så småningom vetenskapligt förklarings sätt. De utvecklade tankar om det matematiska talet som det som bringade ordning i tillvaron och materian. Här fann man genom olika stränglängder och intervall grundläggande principer för tal och harmoni. Då sjukdom ansågs vara en rubbning av harmonin och balansen i kroppen ansåg man att musik kunde ha helande verkan genom att den gav harmoni och ordning. Genom musiken kunde känslor framkallas och på så sätt åstadkomma rening av själen. (Ruud, 1980:71ff) Den moderna definitionen av musikterapi har kopplingar till denna tradition.

4.1.3 Musikterapi idag

Idag har, enligt Ruud (2001:30), kulturen till stor del blivit estetiserad och institutionaliserad. Detta har lett till att konst och musik har överlåtits till specialister inom dessa områden. Musicerandet är inte lika naturligt en del av vardagen i vår västerländska kultur som det varit förr och som det fortfarande är i många andra kulturer i exempelvis Afrika. Det finns dock tendenser till att ett mer holistiskt perspektiv på människan börjar betonas. Ruud påpekar att vi inte bara behöver se till det rent medicinskt vetenskapliga för att främja människors hälsa och välbefinnande. Han säger att musiken och musikterapi förmodligen har en gryende framtid inom hälsofrämjande arbete. (Ruud, 2001:25)

Det finns fler viktiga förklaringar till den aktuella situationen. Dyreborg (1975:14) skriver att musik användes terapeutiskt ända fram till andra världskriget i allmänt syfte, till exempel som avslappnande medel. Under 1800-talets mitt växte positivismen fram vilket ledde till att tron på musik som hälsofaktor minskade. Posivismen ställde krav på naturvetenskapliga metoder vilket bidrog till att musikterapiens trovärdighet sjönk. När Music Research Foundation bildades i USA, 1944, började de terapeutiska möjligheterna undersökas i större utsträckning och den moderna musikterapi utvecklades. Förespråkarna lät sig inte domineras av den positivistiska synen och man upptäckte att det med framgång gick att komplettera traditionell medicinering med musikterapi. (Ruud, 1980:110; 2001:57)

Ruud framhåller att musikterapi rör sig inom många olika områden rörande människans liv och hälsa. De senaste femtio åren har musikterapi som ämne befast sin plats i världen inom medicin och hälsoarbete. Musikterapeuter kan arbeta inom en mängd olika områden. Inom vården verkar terapeuter till exempel inom äldreomsorgen där det kan röra sig om att

använda musik för att motverka effekter av åldrande. Inom hälsovården finns musikterapi inom bland annat arbete med patienter i koma, vid livets slutskede och i arbete med för tidigt födda barn. Musik används också inom psykoterapi och i pedagogiskt syfte. (Ruud, 2001:58ff) Det är inom det sistnämnda området FMT och projektet MUISK rör sig.

Musikterapi definieras på många olika sätt på grund av dess skilda verksamhetsområden (se ovan). Det är således svårt att ge en definition som på ett enkelt sätt berättar vad musikterapi är. Granberg skriver om några olika avgränsningar av musikterapi. Musikterapi kan delas upp i:

1) musikterapi som läkekonst, där det terapeutiska värdet ligger i musiken, 2) pedagogisk musikterapi, där själva den musikaliska handlingen har ett terapeutiskt värde samt 3) analytisk terapi, där relationen mellan klient och terapeut ligger i förgrunden. I den praktiska verkligheten samspelar dessa riktningar och behöver inte utesluta varandra. (Granberg, 1997:8)

FMT och MUISK kan sägas ligga inom området för pedagogisk musikterapi där musiken, med både sina musikaliska och utommusikaliska mål, vill stödja den fortsatta skolgången. MUISK och FMT-metoden är ett sätt att förebygga problem som kan uppstå inför skolstarten. (Hjelm, 2005:143) Med verksamhetens hjälp och genom de musikaliska aktiviteterna är målen med MUISK att ge barnen möjligheter att utveckla sina resurser (se vidare avsnitt 4.3).

4.2 Funktionsinriktad musikterapi (FMT)

FMT står för *Funktionsinriktad MusikTerapi* (i fortsättningen förkortat FMT) och är en neuromuskulär musikterapeutisk metod där psykologiska faktorer, motorisk aktivitet och hjärnaktivitet anses sammankopplade (Granberg, 1997:32). Metoden utvecklades av musikpedagogen Lasse Hjelm (Hjelm, 2005:13) och bygger till stor del på Piagets utvecklingsteori (Granberg 1997:31). På 1970-talet arbetade Hjelm med bland annat funktionshindrade barn vid Folke Bernadottehemmet, ett rehabiliteringscenter vid Akademiska Sjukhuset i Uppsala. Här såg han behovet av att ”spela med” och inte ”spela för” patienterna (www.fmt-metoden.se). Därifrån utvecklade han metoden, i samarbete med den expertis som fanns vid Folke Bernadottehemmet, som är en individuell behandling där man använder sig av ett 30-tal musikaliska koder för att stimulera den naturliga utvecklingen av kroppen (Hjelm, 2005:11). Allteftersom tiden gått har metoden fått en bredare bas. Målgrupperna för metoden delas upp i fyra kategorier:

1. Medfödda skador eller förlossningsskador. Till exempel Cerebral Peres (CP)
2. Begåvningshandikapp och beteendestörningar. Till exempel autism
3. Specifika funktionssvårigheter. Till exempel läs- och skrivsvårigheter, DAMP/ADHD.
4. Självvald FMT-behandling, kroppsbalansering och friskvård (Hjelm, 2005:14)

Hjelm menar att metoden kan användas i alla åldrar då den alltid tar sin utgångspunkt i individens begåvnings- och funktionsnivå. Behandlingen genomförs alltid individuellt. Terapeutens arbetsinstrument är huvudsakligen det akustiska pianot och adepten, som klienten eller brukaren kallas, spelar på trummor och särskilda blåsinstrument. Adepten genomför motorisk aktivitet genom spel på sina instrument. Terapeutens arbete är att med pianots hjälp locka, stimulera och entusiasmera adepten till spel. (Hjelm, 2005:12) Terapeuten

arbetar för att hjälpa adepten att:

- höja funktionsnivån
 - utveckla motorik, hållning, andning, koordination
 - öka koncentrationsförmåga
 - stärka uthålligheten
 - åstadkomma avspänning
 - stärka självförtroendet
 - organisera beteendemönster
 - ge upplevelser genom att locka fram spontana uttryck som kan organiseras
- (Granberg, 1997:29)

Med noga uttänkt uppställning av trummorna och de andra attributen, såsom pianot och andra instrument som används, menar Hjelm att man påverkar adeptens perception och motoriska aktivitet i en funktionsutvecklande process (www.fmt-metoden.se). FMT-metoden är ordlös, ickeverbal, vilket innebär att den inte innehåller några instruktioner, anvisningar, kommentarer eller verbalt beröm (Hjelm, 2005:12).

Med de specialkomponerade musikkoderna har man som mål att skapa så kallade strukturella minnesspår i hjärnan hos adepten. Därigenom åstadkommes reaktioner och omedvetna handlingar som senare kan organiseras till förmån för individen (www.fmt-metoden.se). Behandlingsarbetets grunder är individens egen reaktion, egen handling, egen tanke och egen planering och sker utan påverkan från terapeuten (Hjelm, 2005:68). FMT-metoden vill skapa en plats som erbjuder strukturerad sensomotorisk bearbetning under trygga och lustbetonade former som inte ställer krav på adepten eller värderar dennes prestationer (www.fmt-metoden.se). Det är den egna aktiviteten och det egna initiativet som är grunden för all personlig utveckling, menar Hjelm och han säger att utvecklingen stimuleras i det musikaliska samspelet mellan terapeut och adept. Hjelm hävdar att den egna aktiviteten lockas fram med de specialskrivna musikaliska koderna som anpassas efter adeptens utvecklingsnivå. (www.fmt-metoden.se) Piagets utvecklingsteori (se 4.4.3), som metoden främst bygger på, innebär att adepten kan ta ett nytt steg i utvecklingen först när det tidigare är helt avklarat (Hjelm, 2005:157). Utveckling kan inte tränas, utan sker när tiden är mogen. Begreppen träning och övning existerar därför inte inom FMT. Metoden bygger således på att all utveckling sker stegvis och att varje fas måste vara förankrad innan nästa fas kan byggas på. Därför rekommenderas maximalt en behandling per vecka. För önskat resultat menar man också att behandlingen ska ske 10-15 gånger per termin. Hjelm anser att metodens styrka är att den inte fokuserar på träning som han anser vara huvudingrediensen i många andra specialresurser. (Hjelm, 2005:70,148)

1987 bildades Musikterapiinstitutet i Uppsala av Hjelm. Institutet tar sin utgångspunkt i FMT-metoden. Samma år startade den första FMT-utbildningen, en treårig kurs i musikterapi på halvfart. Efter att linjenämnden vid Ingesunds Musikhögskola godkänt kursmaterialet påbörjades utbildningen där 1988. (www.fmt-metoden.se)

Hjelm menar att metoden kan ses som ett komplement till de olika former av stödåtgärder som förekommer inom skolvärlden. Metoden kan ses som ett komplement till förekommande åtgärder även inom andra områden, till exempel vården. (Hjelm, 2005:141ff)

4.3 Musik Inför Skolan (MUISK)

MUISK, MUsik Inför SKolan, är en strukturerad, ”tillrättalagd verksamhet” (Hjelm, 2005:141) som bygger på FMT-metoden. Ett av syftena med MUISK är upptäcka barn i behov av terapi och verksamheten kan leda till individuell behandling med Funktionsinriktad MusikTerapi. MUISK är en upplevelsebaserad verksamhet som vänder sig till barn i förskola, grundsärskola och lågstadium och framförallt till sexåringar inför deras skolstart. MUISK sker i grupp till skillnad från FMT-terapi som sker individuellt. Hjelm säger att barns utveckling i stor mån är baserat på upplevelser och därför är man inom MUISK mån om att inom verksamheten enbart skapa positiva upplevelser. Därför arbetar man inte med krav och prestationer och det handlar inte om övning och träning. (Hjelm, 2005:141ff) Hjelm anser att FMT-metoden och MUISK skiljer sig från andra stödåtgärder då han menar att de i många fall innebär att huvudingrediensen är övning och träning. Inom FMT-metoden är det inte mängden som räknas säger han och detta ser Hjelm som metodens största styrka. (Hjelm, 2005:148) De övergripande målen är att man genom väl strukturerad och planerad, men först och främst nivåanpassad verksamhet, vill ge barnen förstärkning till den ordinarie förskoleverksamheten (Hjelm, 2005:141). Utifrån barnens egen utvecklingsnivå och genom deras aktiva deltagande i musikformen vill man stödja helhetsutvecklingen, menar Hjelm. För verksamheten finns, vid sidan av det tidigare nämna syftet, följande utommusikaliska och musikaliska syften och mål:

Utommusikaliska mål:

- stödja barnens helhetsutveckling
- stärka motorisk utveckling och koordinationsförmåga
- stärka deras perceptionella utveckling
- utveckla deras fantasi och uttrycksförmåga

Musikaliska mål:

- skapa en positiv attityd till musik
- stimulera barnens musikintresse
- föra barnen i kontakt med olika slag av musik
- ge barnen delaktighet i det kulturella livet
- lägga en grund för ett aktivt musicerande (Hjelm, 2005:142)

Innehållet i undervisningen består av sång, dans, rörelse, ljudskapande och enkelt instrumentspel (Hjelm, 2005:142). Enligt Toivo Wiskari, ansvarig musiklektör för projektet, bygger MUISK på en lustprincip som ska generera sug efter nya kunskaper (Intervju 061122). Metodens grundare Lasse Hjelm beskriver att MUISK-verksamheten består av minimal verbal information och instruktion där man vill ge barnen förutsättning att uppfatta musikaliska skeenden och ge dem en förbättrad auditiv perceptionsförmåga. Man vill även få till stånd en funktionshöjning, förbättrad kroppskontroll, kroppstrygghet och som följd av detta, förbättrad uthållighet. Med andra ord främja helhetsutvecklingen (Hjelm, 2005:144). Inom MUISK finns inte begreppen rätt och fel (Hjelm, 2005:145). Med detta menas att upplevelsen är viktigast. Lasse Hjelm säger: ”Att känna den musikaliska pulsen, takten, är i metoden viktigare än att veta hur den se ut i notskrift!” (Hjelm, 2005:145)

Enligt Toivo Wiskari är en MUISK-lektion mellan 20 och 35 minuter lång och består av olika signaler och rörelser som binds ihop av sånger. Musikterapeuten sitter vid ett akustiskt piano och barnen sitter på stolar i en halvcirkel. I centrum av rummet sitter en person, en så kallad

spegel, som är länken mellan terapeuten och barnen. Dennes uppgift är att med rörelser visa barnen hur allt ska gå till. Spegeln är någon på skolan som känner barnen, helst deras lärare, och han/hon är oftast inte utbildad musikerterapeut. Inför varje lektion finns instruktioner nedskrivna och dessa instruktioner följer spegeln. Rummets inredning ska vara sparsam för att undvika för mycket intryck och orosmoment för barnen. Ett strukturerat material för hur lektionerna ska se ut och gå till finns nedskrivet för tio tillfällen. (Intervju 061122)

Enligt Hjelm kan elevens upplevelse av otillräcklighet inför skolans krav undanröjas då helhetsutvecklingen stöds och skolstarten kan då upplevas utvecklande och rolig (www.fmt-metoden.se). Hjelm säger att det är viktigt att ge de barn som står på gränsen till ”skolmognad” hjälp redan innan skolstarten och menar att FMT och MUISK kan undanröja problem som kan uppstå. Han poängterar att FMT-metoden är en resurs som kan vara till glädje för många, inte minst de som ansvarar för budgeten. (Hjelm, 2005:149) Han menar också att politikerna och skolverket borde se MUISK-verksamheten som en sparbössa då han säger att man bara uppnått positiva resultat i de skoldistrikt där verksamheten redan prövats, (Hjelm, 2005:137) bland annat i Bengtsfors (www.fmt-metoden.se).

4.4 Teorier om lärande

FMT-metoden, och därmed MUISK, vilar till största delen på Piagets teorier om lärande (Granberg, 1997:31). Rimligen finns det också drag av ytterligare teorier, men Granberg nämner inte vilka. Därför är det av stor relevans för arbetet att förklara Piagets teori och att även förmedla en överblick över de andra lärandeteorier som vi finner har anknytning till FMT. Här nedan presenterar vi, utöver Piagets teorier, även behaviorism, kognitivism, konstruktivism och det sociokulturella teoriperspektivet. I avsnitt 4.4.4 sätter vi FMT och MUISK i förhållande till dessa teorier.

4.4.1 Behaviorism

Behaviorismen springer ur psykologen Ivan Pavlovs arbeten och innebär att man ser på människan utifrån en empirisk-positivistisk synvinkel. Logisk positivism eller empirism är en vetenskapsfilosofi som endast värdesätter förnuftsbestämda och erfarenhetsgrundade kunskaper. Man eliminerar alltså metafysiken och anser att vetenskapen bär på all sanning. (Gilje & Grimen, 2003, s. 57ff) Inom behaviorismen ligger därför fokus på beteenden och handlingar vilka styrs av signaler och impulser. Utifrån ett lärandeperspektiv går detta att beskriva som att elever lär sig genom att deras svar får någon slags konsekvens. Svarar eleven rätt följer en positiv konsekvens och vice versa. På detta sätt kan elever lära in ny kunskap. (Säljö, 2000:49ff) Dysthe (2001:33) sammanfattar behaviorismen och säger att den betonar lärande främst som en förändring av elevens yttre iakttagbara beteenden. Fram till 1950-talet hade behaviorismen ett avgörande inflytande på pedagogiken och skolan.

4.4.2 Kognitivism

Säljö (2000:49, 55ff) skriver om kognitivismen och säger att den bröt mot behaviorismen genom att den betonade hjärnan och tänkandet. Dysthe (2001:33) menar, liksom Säljö, att kognitivismen understryker lärande som en inre process. Inom kognitivismen finns trots den gemensamma filosofiska basen tämligen olika idéer. I USA växte en tradition fram som närmast betraktade människans hjärna som en dator som bearbetar information. En annan variant av teorin fick fäste i Europa. Denna gren kommer från den schweiziske biologen Jean Piaget. Piaget ville inte kalla sig för utvecklingspsykolog eller pedagog utan såg sig som

genetisk epistemolog. Epistemologi betyder kunskapslära och genetisk hänvisar till att det är kunskap i utvecklingsstadiet som studeras (Carlgren & Marton, 2002:126). Detta innebar att Piaget ville studera teoretiska frågor om kunskapens ursprung och utveckling. Han betonade barnets utveckling och att det är skillnader i barns och vuxnas världsbilder. Barn kan alltså inte jämföras med vuxna eftersom de har olika måttstockar för sitt tänkande. (Säljö 2000:49, 55ff)

4.4.3 Piagets utvecklingsteori och konstruktivism

Piagets teorier om utveckling bygger som tidigare nämnts på kognitivism och vilar på ett konstruktivistiskt synsätt. Det konstruktivistiska synsättet är en viktig del av kognitionsteorin och innebär att människan är en aktiv varelse som utvecklas genom att konstruera en meningsfull verklighet av det den möter från sin omvärld. Piagets syn på utveckling och lärande var att det sker i samspelet med omvärlden, genom två processer som verkar samtidigt; assimilation och ackommodation. Människan tar in och registrerar information om hur saker och ting är beskaffade i omvärlden. Detta kallas assimilation och innebär inte några överraskningar utan världen uppträder som vi förväntar oss och bekräftar det vi redan vet. Ackommodation innebär däremot att vi får omvärdera vårt sätt att se på verkligheten. Detta sker när vi möter saker som till synes motsätter det vi redan vet. Dessa två processer gör att vi kan adaptera, anpassa, vårt tänkande till omgivningen och bilda kognitiva scheman. Piaget antog att dessa scheman är organiserade i mönster som skiljer sig åt beroende på erfarenhet och ålder. Det är detta som gett upphov till den stadieteori som Piaget blivit känd för, men som han själv inte betonade särskilt. (Säljö, 2000:56ff) Piagets antagande var, enligt Carlgren och Marton (2002:126), att vissa insikter och viss kunskap förutsätter att en viss bestämd utveckling har skett innan de nya insikterna och kunskaperna. Piagets stadieteori går ut på att människan går igenom olika utvecklingsfaser med skilda sätt att hantera och se på omgivningen:

1. Den **sensoriska** fasen som varar mellan 0 till ca 2 år
2. Den **för-operationella** fasen till ca 7 år
3. Den **konkret-operationella** fasen till ca 11 år
4. Den **formal-operationella** fasen från 11 år och äldre (Granberg, 1994:33)

Piaget menar att varje steg måste utvecklas innan nästa fas träder in. Denna teori har blivit kritiserad av Lev Vygotsky, vitrysk teoretiker, som menar att barn behöver logisk utmaning för att utvecklas. Vygotskys sociokulturella teori för lärande och utveckling har större fokus på samspelet mellan människor och sätts ofta i motsättning till Piagets teorier. Den sociokulturella teorin betraktar lärande som deltagande i social praktik (Dysthe 2001:33). Enligt Säljö (2000:61) är skillnaderna mellan Vygotsky och Piagets teorier ändå inte så stora i alla avseenden eftersom de båda är grundade i ett konstruktivistiskt synsätt.

4.4.4 FMT och MUISK i förhållande till nämnda teorier

FMT-metoden och MUISK har, som tidigare nämnts, sin grund i Piagets teorier om utveckling (Granberg, 1997:31). I enlighet med dessa teorier är det människan själv som konstruerar sin begreppsvärld genom assimilation och ackommodation. Människan måste själv bearbeta sina intryck för att det ska bli en naturlig utveckling. Metoden tror alltså inte på att någon annan kan lära åt den andre. En konsekvens av detta är att FMT inte använder sig av ord som övning ut snarare talar om utveckling. Metoden tar sin utgångspunkt hos individen och anpassar nivån till denne. De olika stegen i utvecklingen betonas genom att varje steg måste läggas innan nästa steg i utvecklingen kan påbörjas. Metoden betonar även det

musikaliska samspelet mellan terapeut och adept och dess betydelse för utveckling, vilket stämmer väl överens med sociokulturell teori (se ovan 4.2).

Detta går i linje med modern pedagogik och skiljer sig från det behavioristiska tänkesättet. Dock finner vi att det inte är helt vattentäta skott mellan de olika teorierna om lärande. Vi ser att det samtidigt finns spår av behaviorism i de metoder FMT använder sig av då de olika koderna som används är till för att ”organisera beteendemönster”. Detta är i likhet med den behavioristiska synen på lärande (se ovan 4.2).

5. Metod

5.1 Metodval

I arbetet med att dokumentera och genomlysna projektet MUISK i Stenungsund har kvalitativa intervjuer varit den största källan för informationsinsamlingen. En annan möjlig metod att använda sig av vid insamling av information är enkäter, men då vårt arbete inte är av en kvantitativ karaktär hade enkäter inte fyllt någon funktion. Vid en eventuell utvärdering av projektet skulle möjligen enkäter med barn och föräldrar vara att föredra. Utöver detta har vi observerat musikläraren Toivo Wiskaris MUISK-verksamhet, vid sammanlagt sex lektionstillfällen.

5.2 Intervjuer - urval och metod

Projektet MUISK startades av kulturskolan i samarbete med Ekenässkolan. För att kunna dokumentera projektet fanns det tre personer med relevant anknytning att intervjua. Då Torbjörn Stockenborn är kulturskolechef i Stenungsund och drivande av projektet föll det sig naturligt att intervjua honom. Toivo Wiskari är musikläraren som genomför projektet och därför var det självklart att få hans bild. Genom intervjun med Stockenborn fick vi kunskap om att även rektorn på den aktuella skolan, Helene Petersson, hade en framträdande roll i sammanhanget, varvid vi kontaktade henne också. Intervjuerna var av kvalitativ art. En av skribenterna ställde frågorna samtidigt som den andra skribenten lyssnade och antecknade det som kunde komma att behövas följdfrågor på eller belysas ytterligare. Vi använde oss av två Mini Disc-spelare med mikrofon och gjorde således dubbla inspelningar för att vi sedan skulle kunna dela upp materialet när vi skrev rent och på så sätt spara tid. Intervjuerna finns nedskrivna ordagrant och detta har varit av största betydelse för vår analys av materialet (Stukát 2005:40). De nedtecknade intervjuerna och intervjufrågorna till respektive intervju finns i skribenternas ägo.

Frågorna var formulerade på ett öppet sätt så att informanterna fick stort utrymme att tala om sina tankar. Sedan kompletterade vi med följdfrågor då vi ansåg att informanten behövde fördjupa svaret. Enligt Stukát (2005:39) skulle den intervjumetod vi använde oss av kunna kallas för semistrukturerad. Vi valde att närma oss den aktuella skolan utifrån genom att börja med kulturskolechefen och sedan komma närmare via musikläraren till Ekenässkolans rektor. Intervjuerna hölls alla i Stenungsund. Torbjörn Stockenborn intervjuades på kulturhuset Fregatten, intervjun med Toivo Wiskari hölls i dennes hem och Helene Petersson intervjuades på sin arbetsplats. Informanterna valde själva plats för intervjun (Stukát 2005:40). Längden på intervjuerna var 20 till 35 minuter och skedde vid följande datum: 061114, 061122 och 061205. Vi deltog båda vid intervjuerna, men bara en av oss ställde huvudfrågorna. Vi upplevde att det var till hjälp att den andra lyssnade aktivt och ställde följdfrågor vid behov. Stukát säger att två personer kan upptäcka mer än vad en person gör och vi upplevde det positivt att göra på det här sättet (2005:41).

5.3 Observationer

Under tre tillfällen var vi på Ekenässkolan och observerade två MUISK-lektioner vid varje

tillfälle. Vi antog en deltagande position för att få en bild av verksamheten inifrån. Det finns positiva och negativa sidor med detta. Det negativa var att vi riskerade att själva bli involverade känslomässigt och därför påverka verksamheten. (Stukát, 2005:51) Vi såg ändå att de positiva sidorna övervägde och gjorde därför en deltagande observation. Hade vi inte varit deltagande utan i stället suttit utanför gruppen hade detta sannolikt varit störande för barnen och vår bild hade följaktligen inte blivit rättvis. För oss var observationerna viktiga för vår förståelse av MUIISK som fenomen.

5.4 Etiska hänsynstaganden

Enligt vetenskapsrådet (www.vr.se) bör forskaren ta hänsyn till känsliga personuppgifter såsom religion, filosofi, personlig ekonomi och sexuell läggning. Då detta arbete är av sådan art att det inte varit aktuellt med denna typ av uppgifter har vi inte behövt fästa avseende vid detta.

6. Resultat

I de nedanstående avsnitten presenteras först informanterna och sedan följer intervjuresultaten. Resultaten presenteras i en tematisk och kronologisk ordning som är relevant för att kunna följa projektets initiering och inriktning.

6.1 Presentation av informanterna

Här nedan följer presentationerna av arbetets informanter.

6.1.1 Torbjörn Stockenborn

Torbjörn Stockenborn, 51 år, har sin bakgrund inom teatern. I början av 1980-talet gick han scenskolan i Göteborg och efter detta har han jobbat som skådespelare och regissör i olika sammanhang. Han har bland annat arbetat på operan i Oslo där han upplevde att samarbetet med musikerna gick bra och att en väl fungerande kommunikation uppnåddes. Efter detta kom han till ett vägskäl där han var tvungen att välja om han skulle satsa mer på teatern och flytta runt eller gå en annan väg. Han valde att arbeta som drama- och svensklärare under ett år. När möjligheten kom att söka en tjänst som rektor för kulturskolan i Stenungsund upplevde han att det skulle finnas tillräckligt med kopplingar mellan honom och musklärarna för att skapa ett bra samarbetsklimat.

6.1.2 Toivo Wiskari

Toivo Wiskari, 50 år, är utbildad tvåämneslärare inom musik och svenska och har jobbat som musklärare sedan början av 80-talet. Wiskari har jobbat knappt ett år på Stenungsunds kulturskola. Redan i gymnasiet blev han intresserad av FMT och Lasse Hjelms arbete. Detta var på grund av att han växte upp i Uppsala, där FMT-metoden var ett relativt känt begrepp. Under hösten 2005 fick Wiskari möjlighet att läsa till FMT-terapeut och han påbörjade så studierna vid Ingesunds Musikhögskola. I samband med detta kontaktade han Stockenborn för att starta ett eventuellt samarbete kring FMT i Stenungsund.

6.1.3 Helene Petersson

Helene Petersson, 38 år, är rektor på Ekenässkolan. Hon är utbildad speciallärare och har tidigare haft en sådan tjänst på Ekenässkolan. Vid nyrekryteringen av rektor på skolan fick hon förfrågan om att söka tjänsten, vilket hon sedermera gjorde. Petersson tillträdde som rektor i februari 2006.

6.2 Intervjuresultat

I följande avsnitt återfinns resultatet av intervjuerna. Vi har sammanställt resultaten dels i kronologisk ordning, men även tematiskt. Då vi försökt dokumentera projektet från starten till idag blev det naturligt att redogörelsen för den lokala kulturskolans vision följs av projektets genomförande i kronologisk ordning. Därefter tar vi upp hur de olika parterna ser på projektet. Under arbetet med att sammanställa intervjuerna fann vi att svaren rörde sig kring olika teman och därför upplevde vi att vi också skulle presentera resultaten på det sättet.

6.2.1 Visionen för Stenungsunds kulturskola

Under intervjun talar Stockenborn om sin vision för Stenungsunds kulturskola. Han önskar att kulturskolan blev en kunskapsbank med kompetens att förstå vad kultur betyder i människors liv. Varför har människor i alla tider ägnat sig åt denna verksamhet? Stockenborn menar att kultur är en del av människan och att det är ett uttryck som hon behöver och ett språk för att överleva: ”Det handlar inte om någon, alltså lyx eller någon grädde på moset utan en djup existentiell egenskap hos oss /.../” (Intervju 061114). Genom kreativa uttrycksformer såsom musik, dans och drama menar Stockenborn att vår självbild kan stärkas.

Stockenborn söker formulera kulturskolans roll till att inte bara lära ut kunskaper på olika instrument. Han menar att kulturskolan måste ge elever verktyg att skapa själva, improvisera och komponera. Stockenborn säger att kulturskolans uppgift är att ge barn ett språk för att de ska kunna uttrycka sig. Vidare menar Stockenborn att kulturskolan bör bidra i det samhällsliga livet: till exempel i skolor, i vården och på företag. Därför anser Stockenborn att lärarna bör hitta ett sätt att omdefiniera sitt uppdrag och att sätta det i ett större sammanhang. De behöver kunna bidra med kompetensutveckling och arbetslagsutveckling. Han menar att kulturskolans lärare ska vara ett slags kulturbärare som inte bara besitter instrumentkunskaper.

När Stockenborn tillträdde som rektor tog han upp sina tankar om kulturskolan och hur musiklärarna kunde bredda sin kompetens till att inte bara innefatta instrumentkunskaper. Detta möttes enligt honom själv av motstånd i form av distansering och negligering. Hans vision var inte förankrad hos kollegiet och detta blev en frustration för honom. Stockenborn tror att det är svårt för lärarna att krypa fram ur det gamla bekväma och anamma detta nya sätt att se på kulturskolans roll. Även Wiskari menar att skolan är i en omorienteringsfas där man går från traditionell musikskola till något som är bredare och som innefattar flera uttrycksformer. Han vittnar om att det varit lite av en kris i kollegiet i övergången från musikskola till kulturskola.

6.2.2 Projektet tar sin början

Projektet MUISK ligger under ett större projekt som heter ”Kultur i förskolan” som startades av kulturskolan för snart ett år sedan (Stockenborn, 2006). Detta projekt är förankrat i kommunen och syftar till att öka och utveckla förskolebarnens kommunikativa repertoar, det vill säga utveckla deras lyssnande, kännande och upplevande. Dessutom syftar det till att stärka barnens förmågor vad gäller empati, samarbete och personligt uttryck, vilket går i linje med Lpfö98 (se ovan 3.3).

Under detta projekt har kulturskolan, förutom MUISK, gett förskolepersonal och föräldrar kompetensutveckling i NVC (non violent communication) eller giraffspråk som handlar om hur man pratar med barn i skolan.

Stockenborn som är drivande i detta projekt ser MUISK som en del i att förverkliga sin vision för kulturskolan. Enligt honom blev det en tung start eftersom han saknade respons från sina lärare. I sitt sökande efter att bredda musiklärarnas kompetens började han intressera sig för FMT. Detta såg han som en väg att gå för att förverkliga sin vision om en kulturskola mitt i samhället. I ett försök att få lärare intresserade av att gå denna utbildning tog han kontakt med Lasse Hjelm och ville att han skulle besöka Stenungsund och tala om sin metod. Omständigheter gjorde att så inte skedde, men Stockenborn fortsatte sitt sökande.

Wiskari hade hösten 2005 börjat studera FMT och MUISK. Han kontaktade Stockenborn för att erbjuda sina tjänster och eftersom detta var vad Stockenborn hade sökt efter blev han glatt överraskad. I samtal dem emellan kom de fram till att MUISK var ett bra sätt att gå vidare. Tillsammans startade de projektet i Stenungsund.

6.2.3 Ekenässkolan kontaktas

Ekenässkolan är en F – 6-skola belägen i Ödsmål i Stenungsunds kommun. Skolan ligger naturskönt och har en så kallad hälsoprofil vilket innebär att man på en mängd olika sätt värnar om friskhet och hälsa. Man arbetar för att hälsoperspektivet ska genomsyra hela verksamheten. Runt skolgården finns en motorikbana som barnen kan använda när som helst på dagen då de känner att de behöver röra på sig. Parsamtal är ett annat sätt att implementera hälsoprofilen i verksamheten. Dessa bygger på ett material som är utformat av en lärare på skolan. Parsamtalet innebär att en elev drar ett kort med en frågeställning på och sedan tar hon eller han med sig en klasskompis ut på en promenad och samtalar om vad som står på kortet. När eleverna kommer tillbaka redovisar de vad det kommit fram till. Det finns ett koordinatsystem som gör att varje barn någon gång under året ska ha samtalat med alla klasskamrater. Utöver dessa saker anordnas många andra hälsofrämjande aktiviteter som till exempel Sommarruset, där också bygdens idrottsföreningar är inblandade. Petersson poängterar dock att det är viktigt att det inte handlar om ”jippon” utan att hälsa ska vara en naturlig del av skoldagen.

Då Wiskari hade kontakter på Ekenässkolan föreslog han att projektet skulle genomföras där. Stockenborn tog därför kontakt med rektor Petersson och introducerade projektet MUISK. Petersson reagerade positivt eftersom hon tyckte att metoden lät intressant och att det skulle kunna vara ett bra komplement till redan befintliga sätt att möta barn i behov av särskilt stöd.

Föräldrarna informerades inte från början men då de blev varse om projektet reagerade flera och ville veta vad de skickade sina barn till. Wiskari skickade senare ett brev (se bilaga 4) där han beskrev verksamhetens mål och innehåll samt gav en presentation av sig själv. Han erbjöd även föräldrarna att delta på en lektion om de ville veta mer.

6.2.4 MUISK på Ekenässkolan

Genom våra observationer av musikverksamheten kan vi konstatera att vi såg såväl likheter som skillnader mellan MUISK i verkligheten och de riktlinjer som finns för verksamheten (se 4.3).

Vi lade märke till några saker som inte stämde med den MUISK-mall vi har fått del av. Rummet som verksamheten skedde i var musik- och hobbyrum. Här fanns en mängd saker som kunde verka störande. Bord och stolar var undanflyttade mot väggarna inför varje lektion och på väggarna hängde gitarrer och teckningar. Det fanns en köksdel i rummet där frukt förvarades. Det hände några gånger att äldre barn kom in för att hämta eller lämna frukt under en pågående lektion. De lärare som agerade speglar var inte alltid så väl förberedda att de kunde förevisa helt rätt. Här fick Wiskari ibland förevisa när något blev fel.

Detta hindrade inte att barnen verkade tycka att verksamheten på Ekenässkolan var lustfylld och troligtvis annorlunda i och med att de vuxna inte talade mycket. Vi upplevde att de flesta barn, trots den ickeverbala metoden, lätt förstod vad som skulle ske.

6.2.5 Musik och kulturs betydelse för barn

Både Stockenborn och Wiskari talar om kultur och musik som något som är livsnödvändigt och som ger oss möjlighet att uttrycka glädje, sorg och smärta. Stockenborn uttrycker det med orden: ”/.../ får vi inte använda oss av den här kanalen blir vi sjuka, ja vi blir vansinniga/.../” (Intervju 061114)

De beskriver båda kulturen som ett språk och en möjlighet att lära känna sig själv. Stockenborn säger att vi genom kultur har: ”möjlighet att lära känna oss själva. Att se oss själva.” Han kopplar kultur till hälsa när han säger att kultur har med ”friskhet och det själsliga” att göra. (Intervju 061114)

Wiskari talar om musiken som ett verktyg för att bearbeta upplevelser och känslor. Även Petersson, rektor, poängterar vikten av att med kulturens hjälp uttrycka sig. Hon menar att alla barn, oavsett bakgrund, har rätt till detta. Skolans uppdrag ligger inte bara i att lära ut läs- och skrivkunskaper, menar Petersson. Hon anser att skolan bör erbjuda olika uttrycksformer och uttrycker att barnen har behov av kultur och att skolan ska kunna erbjuda detta. Projektet MUISK är ett sätt för Ekenässkolan att erbjuda kultur till sina elever. Hon anser att MUISK går i linje med hälsoprofilen. MUISK är ett ettårsprojekt på Ekenässkolan, men om det skulle bli en fortsättning säger hon att MUISK definitivt skulle bli en del av profilen. På skolan pågår en diskussion om vad hälsoprofilen ska rymma. Hon säger: ”/.../ för allting har ju med hälsa att göra, det är ju inte bara motion, rätt kost utan jag måste ju må bra och det kan man göra av olika anledningar” (Intervju 061205)

Att använda musiken i ett större syfte tror Petersson är ovanligt inom grundskolan. Med MUISK hoppas hon att musiken kan påverka andra delar av verksamheten, till exempel läs- och skrivarbetet. Hon ser att musiken kan fylla andra syften än att ge rent musikaliska kunskaper. I ett musikalprojekt som Ekenässkolan genomförde med 6-8-åringar kunde man få ihop en ny grupp med 27 barn. Genom projektet lärde barnen känna varandra och de fick möjlighet att etablera sina roller i gruppen. Petersson menar således att musik kan användas i både pedagogiskt och personlighetsutvecklande syfte.

6.2.6 Resultat av projektet

Wiskari menar att det är svårt att göra en riktig studie av projektet MUISK eftersom ett riktigt jämförelsematerial är omöjligt. Däremot tror han att vissa resultat kommer att bli tydligt märkbara ändå, till exempel lugnare barn när det behövs, samt lättare läs- och skrivinläring. Under sin tid på skolan har han sett förbättrad koncentration hos barnen. MUISK är ett pilotprojekt som sträcker sig över två terminer och Petersson menar att MUSIK skulle kunna bli en del av hälsoprofilen om det blir en fortsättning av projektet. Hittills har hälsoprofilen mest inneburit motion och rätt kost men samtal förs om att vidga begreppet mer. Till exempel finns det kamratstödjare på skolan som arbetar förebyggande mot mobbning. Detta menar hon också är en del av hälsoarbetet.

Petersson är nyfiken på vad MUISK skulle kunna ha för effekt på elever i behov. Kanske kan det vara ett annat sätt att angripa problemen. Hon upplever att man ofta hamnar i en ”tjatmodell” i skolan och i och med att MUISK-verksamheten är nästan ickeverbal undrar hon vad den kan göra för barn i behov. Hon tycker det ska bli spännande att se vad MUSIK-projektet kan ge för följder. Vilka konsekvenser kan komma? Om projektet faller väl ut finns tankar om att använda metoden i andra former, till exempel i grupper som upplevs som oroliga.

6.2.7 Strategier för uppföljning

Just nu finns ingen färdig plan för hur man ska följa upp de behov som projektet eventuellt väcker. Stockenborn hoppas att projektet kan leda till att fånga upp barn med särskilda behov ännu tidigare än i dagsläget. Wiskari har kontakt med klasslärarna och om man upptäcker barn med särskilt allvarliga behov går man vidare. Han tror emellertid inte att metoden ger några revolutionerande upptäckter. Barn med särskilda behov har sannolikt redan upptäckts i klassrummet. Däremot tror han att MUISK kan vara ännu ett sätt att finna barn i behov och han tror också att man med metodens hjälp kan hitta ytterligare tecken och få ytterligare indicier på om något eller några barn behöver särskild hjälp.

Stockenborn har planer för uppföljning och han menar också att MUISK är ett bra komplement till redan existerande åtgärder för att upptäcka barn med särskilda behov.

7. Analys

7.1 Visionen

Stockenborn talar om sin vision för kulturskolan i termer av att den ska vara ett verktyg för individen att hitta sätt att uttrycka sig. Han menar att kulturen är livsnödvändig för att människan ska kunna fungera och anser att kulturskolans roll i samhället är att ge eleverna möjlighet till förhöjd livskvalitet (se 6.2.5). Härigenom anknyter han till Perssons beskrivning av musikskolans uppkomst. Vid sidan av behoven att kunna rekrytera musiker till kommunens musikliv och att kunna ge ungdomar en meningsfull fritid betonar Persson musikskolans roll som en del av förhöjd livskvalitet (se 3.1).

Stockenborn understryker vikten av eget skapande i form av bland annat komposition och improvisation. Han anser att eget skapande ger kulturskolans elever möjlighet att uttrycka sig och på så sätt hantera sin vardag och sin situation. Att uttrycka sig genom kulturella medel är något han menar att alla människor behöver. I och med att MUISK-verksamheten bygger på barnens egen handling och aktivitet och syftar till att stödja helhetsutvecklingen (se 4.3) passar MUSIK in i kulturskolans vision om kultur för hela människan.

Vidare säger Stockenborn att kulturskolans främsta uppdrag är att bidra i samhället genom att ge människor möjlighet att använda sig av det kulturella uttrycket. Detta kan sägas vara ett hälsofrämjande uppdrag. Stockenborns tankar knyter an till Ruud som säger att det finns ett samband mellan livskvalitet och hälsa. Ruud finner att hälsa innebär mer än frånvaro av sjukdom och handlar således om välbefinnande. Han säger att det finns en koppling mellan välbefinnande och förmåga till handling samt att möjligheten att förvalta sitt eget liv är en god förutsättning för ett gott liv. På detta sätt menar Ruud att kulturaktiviteter, som bygger på egen handling, är viktigt i hälsoförebyggande arbete. (Ruud, 2001:37,47) Då MUISK och FMT bygger på egen reaktion, handling, tanke och planering finns ett samband mellan MUISK och hälsofrämjande arbete. Kanske kan MUISK i förlängningen vara ett sätt för kulturskolan att komma närmare visionen och också ett sätt att utveckla verksamheten av den anledningen att de barn som blir hjälpta av verksamheten skulle kunna få ännu högre "livskvalitet" om de upplever att skolstarten blir positiv. Då livskvalitet i någon bemärkelse är något både Stockenborn och Wiskari talar om som ett mål för kulturskolans verksamhet, kan MUISK vara ett sätt att förverkliga visionen.

Kulturskolan i Stenungsund presenterar verksamheten på kommunens hemsida där man kan läsa om vilka tankar som ligger bakom visionen. Dessa tankar utgör delar av kulturskolans "styrdokument". Detta är i enlighet med Marner och Örtegren som menar att det är lättare att motivera sin verksamhet med tydliga styrdokument (jfr 3.1). Vi tror att det är av stor vikt att kulturskolorna formulerar tydliga visioner och mål för att de ska få bärighet i samhället och för att dess betydelse för omgivningen ska bli tydligare. Våra egna erfarenheter av några andra kulturskolor indikerar att detta inte är så ofta förekommande.

Idag har det blivit vanligare att grundskolan köper tjänster av kulturskolan som då går in i grundskolan och undervisar i estetiska ämnen. Genom samarbete med den obligatoriska skolan, med till exempel projekt som MUISK, får kulturskolan möjlighet att visa vad man kan erbjuda och tillföra undervisningen där. Detta knyter an till den del av visionen som säger att

kulturskolan ska utgöra ett komplement till den obligatoriska skolan. Kulturskolan kan på detta sätt "bidra i det samhälleliga livet" (se 6.2.1). Att kulturskolans personal involveras i den obligatoriska skolan finner vi positivt av flera anledningar. Det möjliggör att alla barn kan få del av kulturskolans kompetens, inte bara de som redan går i kulturskolan på frivillig basis. Kulturskolan kan på detta sätt också stärka sin ställning i och med att fler får upp ögonen för dess verksamhet.

Stockenborns vision kan också förstås i termer av betydelse och funktion då han poängterar vikten av att kulturskolan syns i samhället, bland annat inom vården och på företag. I och med bland annat MUISK, instrumentalundervisningen och betoningen på kultur som en livsnödvändighet tangerar visionen de tre perspektiv på musik/kulturskolans betydelse och funktion som Torgil Persson (2001:317) skriver om. Persson säger att musik/kulturskolan kan vara ett "komplement till annan undervisning" och en "förutsättning för ett lokalt musikliv". Han beskriver också musik/kulturskolan ur ett estetiskt perspektiv där "verksamheten med sin musik (kultur) är en del av en förhöjd livskvalitet". Det är däremot inte säkert att kulturskolan ännu fyller den funktion i samhället som Stockenborn önskar. Vi anar att det finns mer att göra för att realisera visionen om en kulturskola mitt i samhället. Det är av största vikt att kulturskolan arbetar för att visa att man finns och tar kontakt med möjliga brukare av kulturskolan. För att kunna motivera större ekonomiskt stöd till kulturskolan kanske det är relevant att kulturskolan har tydliga strategier för hur den ska bli en synlig och viktig del i kommunen och dessutom visa på att kulturskolan kan gagna kommunen? Finns kulturskolan bara till för eleverna och lärarna? Persson talar om att kulturskolan är en förutsättning för kommunens musikliv och vi håller med om att det skulle kunna finnas ett beroendeförhållande mellan kommunen och kulturskolan.

Marner och Örtegren har, som vi redogjort för tidigare (se 3.1), skrivit om två sätt att legitimera kultur och estetisk verksamhet. Att motivera estetiska ämnen instrumentellt innebär att de ses som ett medel för att nå mål som ligger utanför de estetiska ämnena. Estetisk verksamhet, menar författarna, kan sägas vara ett instrument för att nå andra mål för människan. Intrinsikala värden handlar däremot om att kulturen tillskrivs ett eget värde och ses i relation till målen inom de estetiska ämnena.

De instrumentella värdena ingår i MUISK-verksamhetens utommusikaliska mål medan de intrinsikala värdena mer speglas i de musikaliska målen. I de utommusikaliska målen används ord som "stödja" och "utveckla". Dessa ord visar på MUISK som en verksamhet som är till för något annat. De musikaliska målen visar på musik och kulturs värde i sig själva då man genom MUISK vill ge barnen en "musikalisk plattform". Stockenborns sätt att legitimera kultur och estetisk verksamhet kan sägas vara både intrinsikal och instrumentell. Hans tankar om kulturens betydelse kretsar kring intrinsikala värden i betydelse förhöjd livskvalitet, ett språk för att överleva etc. Han framhåller kulturens existentiella betydelse för människan och uttrycker det som att kultur är något livsnödvändigt. Emellertid intar han även en instrumentell hållning till kultur och musik när han talar om hur kulturskolan kan bidra i samhället. Här belyser han till exempel hur MUISK kan vara ett komplement till redan existerande metoder att finna och hjälpa barn i behov av särskilt stöd. Eftersom han startat projektet MUISK på Ekenässkolan ser vi att han är viss om att musik och kultur kan ha stor betydelse för lärande inom andra områden.

Kanske är de instrumentella värdena övervägande i MUISK-verksamheten. Kan det finnas en risk att MUISK endast ses som ett instrument för att stödja skolstarten? Enligt Marner och

Örtegren (se 3.1) bör de estetiska ämnens intrinsikala värden betonas mer i styrdokumentet. Annars finns det en risk att dessa ämnens egenvärde förminsas. Wiskari intar en mer avvaktande hållning till MUISK-verksamhetens möjligheter att hitta barn med särskilda behov. Lasse Hjelm, FMT-metodens grundare, menar att MUISK är ett sätt att avslöja barn i behov av särskilt stöd. Till skillnad från Hjelm tror Wiskari att MUISK snarare kan bekräfta eventuella misstankar om dessa barn. Betonar Wiskari de intrinsikala värdena i större utsträckning än Hjelm? Är hans syn på verksamheten mer intrinsikal? Kanske framhåller Stockenborn de instrumentella värdena eftersom de lättare går att ta på och visa för politiker och beslutsfattare? Liksom Marner och Örtegren tror vi att de två ”värdena” bör komplettera varandra och inte utesluta varandra.

7.2 Skolutveckling

Stockenborn anser att människan behöver de kulturella uttrycken för att kunna hantera sin vardag och sin situation och detta är en av hörnstenarna i hans vision för kulturskolan. Här tycker vi oss kunna se en utveckling av den lokala kulturskolan eftersom fokus, genom Stockenborn, nu flyttas från att betona instrumentkunskaper till att lyfta fram elevernas harmoniska utveckling. Denna utveckling sker när eleven får möjlighet att uttrycka sina känslor, menar både Stockenborn och Wiskari.

Kulturskolan tycks vara i en utvecklingsfas i och med den förändrade visionen och den bredare inriktningen. Den bredare inriktningen ansluter till Ruud (2001:99) som skriver att musikskolorna har förändrats i ett historiskt perspektiv genom att nu, mer än tidigare, ge plats för fler musikstilar och eget skapande. Detta förändringsarbete pågår nu vid Stenungsunds kulturskola enligt Stockenborn.

MUISK är en del av Kulturskolans bredare inriktning. Därigenom kan verksamheten ses som en del av kulturskolans utveckling. Kanske skulle MUISK också kunna ses som en del av skolutveckling på Ekenässkolan då man genom projektet kan bidra till att uppfylla strävansmålen. ”Mål att sträva mot” i läroplanen är det som ska ge skolan inriktning och anger den önskade kvalitetsutvecklingen av skolan (Lpo94:13). Här står bland annat att skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling och att utforskande och nyfikenhet ska utgöra en grund för undervisningen (Lpo94:14). Eftersom MUISK handlar om elevens eget handlande och egen reaktion och dessutom syftar till elevens helhetsutveckling (se 4.3) borde sannolikt verksamheten kunna medverka till uppfyllelse av de strävansmål som nämnts ovan. Helene Petersson, Ekenässkolans rektor, menar att om projektet får fortsätta kan det ses som en del av den lokala skolutvecklingen eftersom hon ser hur MUISK kan bidra till läs- och skrivinläring och även stödja sammanhållning. Petersson anser att man bör tänka i vidare banor vad gäller skolutveckling. Hon menar att man lätt fastnar i ”läs- och skrivsträsket”. Med MUISK menar hon att man genom musikaktiviteter kan fånga upp barn i behov av särskilt stöd. Hon anser att användningen av musikaktiviteter i detta syfte är ett nytt sätt att tänka och att dessa aktiviteter kan ge ringar på vattnet inom andra områden i skolan.

I boken *Perspektiv på skolutveckling* (Folkesson m.fl., 2004:46) skriver författarna att det är viktigt att ställa sig frågan om de befintliga metoderna stöder elevernas lärande eller om man bör söka nya vägar. Författarna talar också om utvärdering av skolutvecklingsprojekt och säger att man kan se skolutveckling i form av en evighetsspiral. Efter utvärdering av projektet får planen revideras och förnyas och med tiden sker en ny utvärdering. Till detta anknyter

Petersson då hon ser MUISK som en ny väg att gå och menar att det efter utvärdering ska tas ställning till hur och om projektet ska fortsätta. Folkesson m.fl. (2004:46) säger vidare att skolans uppdrag innebär en ständig utveckling av den egna verksamheten. Petersson förefaller vara av samma åsikt som författarna eftersom hon är mån om att söka nya vägar för att stödja elevernas lärande (intervju 061205).

Ekenässkolan bedriver sin verksamhet med en tydlig hälsoprofil där hälsotankar ska genomsyra varje skoldag. Hon säger att man på skolan har börjat diskutera vad som egentligen ska rymmas under ”hälsoprofilen”. Kanske skulle MUISK kunna vara en del av hälsoprofilen då Petersson säger att musik och kultur är något alla mår bra av. Om MUISK blir en del av denna profil skulle verksamheten kunna bidra till Ekenässkolans utveckling.

Som vi skrev tidigare uppfyller inte lokalen för MUISK-verksamheten på Ekenässkolan rekommendationerna angående hur lokalen ska se ut och vara inredd. Enligt ramarna för FMT-metoden är det en förutsättning att lokalen är så fri från intryck som möjligt för att barnen ska kunna fokusera på verksamheten. Då någon utvärdering av MUISK på Ekenässkolan inte har gjorts ännu, går det inte att säga hur den befintliga lokalen påverkar barnens utveckling, men vi menar att man för bästa möjliga resultat ändå bör se till att ha en ändamålsenlig lokal. Kanske borde det ligga i kulturskolans intresse att se till att följa de ramar som finns för MUISK om man tillsammans med Ekenässkolan vill att verksamheten ska innebära skolutveckling. Detta anser vi ligger på kulturskolans ansvar eftersom det är de som vet vilka förutsättningarna är.

8. Sammanfattning och slutdiskussion

8.1 Sammanfattning

Syftet med vårt arbete har varit att dokumentera och genomlysa pilotprojektet MUISK och sätta det i förhållande till kulturskolans vision. Vi har ställt oss följande frågor:

- Hur ser den lokala kulturskolans vision ut?
- Hur ser de olika aktörerna på projektet MUISK?
- På vilket sätt är MUISK en del av kulturskolans vision?

Kulturskolechefen Torbjörn Stockenborn har introducerat en ny vision med existentiella förtecken. Den innebär att verksamheten har utökats till att innefatta fler uttrycksformer än musik och att kulturens betydelse i människans liv betonas särskilt. Stockenborn önskar också att kulturskolan får en central plats i samhället.

Stenungsunds kulturskola har under ”Kultur i förskolan” startat ett pilotprojekt med MUISK, MUsik Inför SKolan, på Ekenässkolan. MUISK är en form av musikverksamhet i grupp som grundar sig på Funktionsinriktad MusikTerapi, FMT och bygger till stor del på Piagets utvecklingsteori. Genom verksamheten kan motoriken och kroppens funktioner utvecklas, vilket visat sig ha positiva effekter på såväl läs- och skrivsvårigheter som autism, enligt metodens grundare Lasse Hjelm

Verksamheten är ickeverbal, vilket innebär att talade instruktioner används så lite som möjligt. Genom sång, rörelse och enkelt instrumentalspel tränas motorik och perceptionsförmåga. MUISK har såväl musikaliska som utommusikaliska mål.

Det material vi har använt oss av är kvalitativa intervjuer, deltagande observationer och litteratur som vi funnit relevant för arbetet. Utifrån vår materialinsamling har vi kommit fram till följande slutsatser:

Mot bakgrund av litteratur och intervjuer tycks den lokala kulturskolans vision vara annorlunda jämfört med hur den såg ut innan den nuvarande chefen tillträdde. Den lokala kulturskolans uppdrag har förändrats då det nu handlar om mer än att lära elever spela ett instrument och att man fokuserar, mer än tidigare, på människors behov av att få uttrycka sig under lustbetonade former. Kulturskolan menar sig vara ett komplement till den ordinarie skolan genom att bland annat utgöra en kunskapsbank med kompetens att förstå vad kultur betyder i människors liv. Vi ser dock att visionen ännu inte är helt förankrad i kommunen och kollegiet och tror att det kommer att ta ytterligare en tid innan visionen har fått fäste.

Projektets aktörer ser MUISK som ett sätt att utveckla respektive verksamhet och har stora förhoppningar om resultat och fortsättning av projektet. För att kunna se och förstå innebörden av projektets betydelse för de olika verksamheterna tror vi att det är av största vikt att det så snart som möjligt görs en utvärdering av projektet och samarbetet.

MUISK kan ses som en del av kulturskolans vision då verksamheten är upplevelsebaserad och inte bygger på övning och träning. Kulturskolan vill vara en plats där konstnärlig

utveckling och mognad får ske utan alltför mycket krav- och prestationstänkande. Detta är också något som poängteras inom FMT och MUISK. Kulturskolan önskar och kan genom denna verksamhet utgöra ett komplement till den ordinarie skolan (www.stenungsund.se/vanstermeny/barnochutbildning/kulturskolan).

8.2 Avslutande reflektioner

Stockenborns svar på frågorna om strategierna för hur kulturskolans vision och uppdrag ska förverkligas upplevde vi som aningen vaga. Vi tror att det kan bero på att han upplever att det krävs hårt arbete för att realisera visionen då det verkar svårt att övertyga politiker om mer stöd och bidrag till kulturskolan. Genom intervjuerna kunde vi ana att det inte varit helt lätt att föra in de nya tankarna angående visionen i kulturskolans lärarkollegium. Stockenborn och Wiskari vittnar om att det kan vara svårt för lärare att bryta invanda mönster och tänkesätt. De säger också att kulturskolan nu är i en omorienteringsfas och att lärarna inte anammat den nya visionen än.

Vad vi har förstått förs det inte kontinuerliga samtal inom lärarkollegiet angående visionen. För att lärarna ska kunna omdefiniera sitt uppdrag och låta det omfatta mer än instrumentalundervisning tror vi att det är av största vikt att visionen är förankrad i hela kollegiet. Borde det inte pågå ständiga samtal om hur visionen upplevs och hur man kan arbeta för att realisera den? Vi ställer oss också frågan om hur många i kollegiet som känner till projektet MUISK och vad detta innebär. Om Stockenborn ska få gehör för sina tankar och drömmar behöver medarbetarna inom kulturskolan känna till vad som händer i verksamheten. En förutsättning för att MUISK ska få en fortsättning är att projektet inte pågår i det fördolda utan förankras i hela kulturskolan och även i kommunen.

8.3 Förslag på vidare forskning

Det finns stora möjligheter att ta vid där vi slutat och på uppdrag av Stenungsunds kulturskola fortsätta arbetet. Dessutom vore det intressant att genomlysna projektet utifrån en annan synvinkel och låta begreppet kultur och dess innebörd få leda arbetets riktning. Vilka musik- och kulturbegrepp är i omlopp inom kulturskolans värld? Då kultur är ett så vitt begrepp vore det intressant att resonera kring vad kulturbegreppet står för inom kulturskolan. Hur ser kulturskolor i Sverige på sitt uppdrag? Är visionen för Stenungsunds kulturskola unik? Hur arbetar kulturskolor på andra orter?

8.4 Yrkesåterkoppling

Om arbetet hade haft större omfattning hade det varit intressant att göra intervjuer med fler i projektet inblandade aktörer. Intervjuer med elever, föräldrar och övriga lärare hade gett en ännu mer komplex bild av verksamheten. Under arbetets gång har vi fått verktyg och kunskap om dokumentering som vi tror kan vara till stor hjälp för oss i vårt framtida yrkesliv.

Som blivande musiklektörer med förhoppning om anställning inom kulturskola har det varit intressant för oss att få insyn i Stenungsunds kulturskolas arbete och vision. Vi har även erhållit en vidare syn på kulturskolors roll och betydelse för samhället. Processen har väckt tankar angående vår roll som blivande kulturlärare/kulturbärare.

Källförteckning

Skriftliga källor

Carlgren, Ingrid & Marton, Ference (2002) *Lärare av imorgon* Stockholm: Lärarförbundet

Claesson, Anna-Lena (1994) *Hur initieras och formas ett utvecklingsarbete?* Stockholm: Centrum för musikpedagogisk forskning, MPC

Dyreborg, Erling (1975) *Musikterapi* Stockholm: Natur och Kultur

Dysthe, Olga (red.) (2003) *Dialog, samspel och lärande* Lund: Studentlitteratur

Folkesson, Lena, Lendahls Rosendahl, Birgit, Längsjö, Eva och Rönnerman, Karin (2004) *Perspektiv på skolutveckling* Lund: Studentlitteratur

Gilje, Nils & Grimen, Harald (2003) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos

Granberg, Anita (1997) *FMT-metoden – en beskrivning och granskning av en musikterapeutisk metod* Stockholm: Centrum för musikpedagogisk forskning, MPC

Granberg, Anita (1994) *FMT-metoden som analysinstrument vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi* Stockholm: Centrum för musikpedagogisk forskning, MPC

Graneheim, Lars (1994) *Från musikskola till kulturskola – en studie av en skolform i förändring* Stockholm: Centrum för musikpedagogisk forskning, MPC

Hjelm, Lasse (2005) *Med musik som medel* Uppsala: Musikterapiinstitutet

Lärarförbundet (2002) *Lärarens handbok – skollag, läroplaner, yrkesetiska principer* Stockholm: Lärarförbundet

Marner, Anders & Örtegren, Martin (2003) *En kulturskola för alla* Kalmar: Myndigheten för skolutveckling

Persson, Torgil (2001) *Musikskolans framväxt och turbulenta 90-tal* Göteborg: Institutionen för musikvetenskap

Ruud, Even (1980) *Vad är musikterapi* Stockholm: PA Norstedts & Söners Förlag

Ruud, Even (2001) *Varma ögonblick* Göteborg: Bo Ejeby Förlag

Stockenborn, Torbjörn (2006) *Kultur i förskolan* diarienummer: 631 06 Stenungsund

Stukát, Staffan (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma

Internetkällor

www.fmt-metoden.se (hämtat 2007-01-05)

www.ne.se (hämtat 2007-01-05)

www.stenungsund.se/vanstermeny/barnochutbildning/kulturskolan (hämtat 2005-01-05)

www.stenungsund.se (hämtat 2005-01-05)

www.musictherapyworld.de/index.html (hämtat 2005-01-05)

Muntliga källor

Intervju Torbjörn Stockenborn (2006-11-14)

Intervju Toivo Wiskari (2006-11-22)

Intervju Helene Petersson (2006-12-06)

Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågor Torbjörn Stockenborn 2006-11-14

- 1a) Vilken vision har Du för Stenungsunds kulturskola?

- b) Är din syn på musikskolans/kulturskolans roll annorlunda i ett historiskt perspektiv?
I så fall, på vilket sätt?

- c) Hur ska visionen förverkligas?

- d) Hur ser du på kulturskolans roll i samhället?

- e) Varför är musik/kultur viktigt för barn/samhället?

- 2a) Hur startade MUIISK i Stenungsund?

- b) Hur kom Ni i kontakt med metoden?

- c) Hur gick det till när Ni valde att använda er av MUIISK?
Har det funnits motstånd? I så fall, på vilka plan?

- d) Varför är MUIISK bra?

- e) Hur/Varför passar MUIISK in i visionen?

- f) Vilka förberedelser har gjorts?

- g) Vilka andra aktörer är inblandade? På kulturskolan och utanför?

- h) Är MUIISK planterat i kommunen? Hur har det gått till?

Bilaga 2

Intervjufrågor Toivo Wiskari 2006-11-22

1. a) Hur länge har du jobbat på Stenungsunds Kulturskola?
b) Vad anser du om arbetsklimatet? Nu? Tidigare?
2. a) Hur ser på kulturskolans roll i samhället?
b) Varför är musik och kultur viktigt för barn?
3. Varför valde Du att studera musikterapi? Varför blev det just FMT?
4. Vad hoppas Du att din utbildning ska leda till i förlängningen?
5. Hur kom du i kontakt med Torbjörn angående FMT och varför valde ni att starta MUIISK i Stenungsund?
6. Vad betyder MUIISK och hur fungerar metoden?
7. Vad tror Du att MUIISK kan få för resultat på Ekenässkolan?
8. a) Vilka förberedelser har krävts från din sida?
b) Vilka samarbetar du med i projektet?
9. a) Hur har reaktionerna varit från de inblandade: lärare, skolpersonal och föräldrar?
b) Har du stött på motstånd? Varför och hur har detta sett ut i så fall?
c) Har reaktionerna förändrats över tid och i så fall varför?
10. Ser du några resultat hos barnen (förbättrad rörlighet etc.)?
11. Har du fått några kommentarer från barnen?
12. Märker du någon skillnad i hur MUIISK-sessionerna fungerar från vecka till vecka? Går det bättre och sämre ibland?
13. a) Hur planerar ni att fånga upp de barn med särskilda behov som ni eventuellt upptäcker i den här musikverksamheten?
b) Samarbetar Kulturskolan med specialpedagoger i ärendet?
14. a) Utvärderar du dina lektioner?
b) Vad har du för möjligheter att påverka lektionerna om du märker att något inte fungerar tillfredsställande?

Bilaga 3

Intervjufrågor Helene Petersson 2006-12-05

1. Hur länge har du varit rektor på Ekenässkolan?
2. Hur kom du i kontakt med kulturskolan angående MUISK?
3. Varför ville ni vara en del av detta?
(Tror du att MUISK kan berika er skola? I så fall hur?)
(Anser du att musik och kultur är viktigt för barn? Varför/Varför inte?)
4. Hur har arbetet med MUISK på skolan gått?
5. Vad vet du om hur projektet initierades? Var i projektet kom du/din skola in i bilden?
6. Finns det, så vitt du vet, fler inblandade i projektet?
7. Vi har förstått att skolan har en hälsoprofil. Kan du berätta om vad den innebär? Är MUISK en del av detta, och i så fall på vilket sätt?
8. Vad har du för tankar och idéer vad gäller skolutveckling och är MUISK en del av detta?
9. Finns det andra sätt att jobba med kultur på Ekenässkolan? I så fall vilka?

Bilaga 4

Brev till föräldrarna i grön, Ödsmål

Angående Musiken på onsdagarna.

Jag heter Toivo Wiskari. Bor i Ödsmål och har arbetat i kommunen länge som musiklärare. Jag fortbildar mig nu till musikterapeut i FMT-metoden (en av de två större inriktningarna i Sverige). Metoden innebär i korta drag att man, med musikens hjälp och utan ord organiserar kroppens rörelseschema, vilket har betydelse för kroppsuppfattning, rumsuppfattning, läsning, skrivning och tänkande i kategorier. Det hela tjänar till ännu bättre skolstart för era barn.

Metoden har väl dokumenterad verkan och effektivitet och är inte psykologiserande.

I min utbildningen ingår praktik som jag önskat och fått förlagd till Ekenässkolan.

På Onsdagarna arbetar vi med en musikverksamhet som kallas Muisk (musik inför skolstarten) och som liknar vilken musiklektion som helst, men den är i det närmaste ordlös och har viss inspiration ifrån musikterapi (fmt).

Tyvärr har det olyckligtvis blivit så att ni informerats först nu om verksamheten, beklagar detta. Barnen ser i alla fall glada ut när de lämnar musiksalen och har fått varit med om en lugn stund, en ljudets oas.

Om ni i slutet av vårterminen önskar en individuell "fmt-observation" av ert barn, kan det erbjudas. Om något speciellt problem då föreligger kan det, om ni så önskar, erbjudas individuell musikterapi, men först i ytterligare samråd med er och övrig elevvård.

Undrar ni hur det går till, så är det fullt möjligt att komma med på en lektion. All fmt-verksamhet är öppen för besök.

Mvh/Toivo Wiskari